

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการบริหารงานในองค์กรเป็นการบริหารท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอันเนื่องมาจากลักษณะของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเป็นการบริหารงานยุคของสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Age) ความพร้อมขององค์กรจึงอยู่ที่ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การบริหารองค์กรยุคใหม่จึงจำเป็นต้องนำเอากลยุทธ์และเทคนิคการทำงานเป็นทีมมาใช้ในการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้สามารถเอาชนะคู่แข่งได้ ด้วยเหตุนี้การบริหารองค์กรยุคใหม่ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของไทยหรือองค์กรของต่างประเทศ จึงเน้นที่การทำงานเป็นทีมเป็นหลัก เพราะเห็นว่าการทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (สุนันทาเลาหันนท์, 2540)

ดังนั้น การทำงานเป็นทีมนับว่ามีคุณค่าต่อองค์กรในหลายประเด็น เนื่องจากการทำงานเป็นทีมเกิดจากการประสานความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคลหลายฝ่าย การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานและการตัดสินใจ การมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอดจนการรับรู้ในความเป็นสมาชิกทีม สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาและยกระดับผลงานขององค์กร การคิดค้นนวัตกรรม การเพิ่มประสิทธิภาพการติดต่อสื่อสาร ในองค์กรตลอดจนการสร้างแรงจูงใจ ความพึงพอใจและบรรยากาศของความสามัคคีให้เกิดขึ้นในองค์กร (อำนาจ ชีระวนิช, 2547) เห็นได้จากการที่มีการกำหนดให้การทำงานเป็นทีมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร และได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อฝึกอบรม พัฒนาการทำงานเป็นทีมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรม 5 ส. QC.C (Quality Control Circle) ซึ่งทุกองค์กรต่างยอมรับว่าการทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการที่เหมาะสมและใช้ได้วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างคุณภาพสูงขึ้น สามารถให้บริการที่รวดเร็วขึ้น ช่วยสร้างความพึงพอใจโดยรวมให้แก่ผู้รับบริการ โดยการให้บุคลากรได้ใช้ความพยายามในการร่วมมือประสานการทำงานและรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่สำคัญขององค์กรในรูปแบบทีมงาน ซึ่งทีมงานจะประกอบด้วยกลุ่มคนจำนวนไม่มาก สมาชิกทุกคนล้วนมีความมุ่งหมายร่วมกันและมีบทบาทสัมพันธ์ต่อกัน มีทักษะและความถนัดแตกต่างกันไปในแต่ละตัวบุคคล ทั้งนี้ ด้วยมุ่งประสงค์ให้องค์กรมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพโดยประสิทธิภาพของทีมงานจะเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกทุกคนยอมรับเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและพร้อมที่จะ

ปฏิบัติตาม ซึ่งจะทำให้ทุกคนภายในทีม สามารถทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ อีกทั้งสามารถตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญ ทีมที่ดีจะต้องเป็นทีมที่สามารถจัดการกับปัญหาโดยการหันหน้าเข้าหากัน มีการปรึกษาหารือร่วมกันอย่างเปิดเผย สามารถพูดคุยปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสบายใจ อีกทั้งสมาชิกในทีมจะต้องให้ความไว้วางใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการร่วมมือประสานงานกันเพื่อขจัดปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้ โดยสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีการตรวจสอบทบทวนการทำงานเพื่อที่จะนำข้อบกพร่องมาแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานของทีมงานในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้ทีมงานเกิดประสิทธิผล (Mike Woodcock and Dave Francis, 1994)

ดังนั้นการดำเนินงานขององค์กรไม่อาจพึ่งพิงเพียงศักยภาพในการทำงานของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยลำพังได้ องค์กรยุคใหม่จะต้องปรับตัวและถูกออกแบบเพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม การสร้างความรู้สึกร่วมกัน การเอื้ออำนาจและการมีส่วนร่วมในการทำงานของสมาชิกทุกคน (Schermerhorn Jr., 2005) โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐซึ่งเป็นองค์กรที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อการช่วยเหลือและบริการทางสังคมให้กับประชาชนโดยไม่ได้มุ่งที่การแสวงหาผลกำไร ดังนั้น จึงต้องกำหนดเป้าหมาย โครงสร้าง ระบบความสัมพันธ์ กฎ ระเบียบและวิธีการปฏิบัติในองค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (รังสรรค์ โจนยา, 2546) อันเป็นสิ่งที่รองรับการทำงานเป็นทีมที่เริ่มเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นในรูปของกลุ่มคุณภาพลักษณะต่าง ๆ เพราะฉะนั้นหากต้องการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพก็ควรส่งเสริมพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิผล Gladstein (1987 อ้างถึงใน ภิญโญ มนุสสิป, 2551) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของทีมประเมินได้จากองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ของทีม ซึ่งสะท้อนให้เห็นในรูปของผลผลิตและบริการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ การก่อเกิดนวัตกรรม การใช้เวลาในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการลดความผิดพลาดและการสร้างความปลอดภัยในกระบวนการทำงาน อีกด้านคือ ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของสมาชิกทีม ซึ่งพิจารณาได้จากความพึงพอใจของสมาชิก โดยหมายรวมถึงความพึงพอใจต่องาน ความพึงพอใจต่อทีม ความพึงพอใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกภายในทีม ความพึงพอใจในงานของสมาชิกทีมเป็นสิ่งสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นถึงผลประสิทธิผลของทีม

เมื่อกล่าวถึงประสิทธิผลของทีมแล้ว ทิศนา แจมณี (2545) กล่าวว่าไว้ว่าการทำงานเป็นทีมจะมีประสิทธิผลขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของปัจจัย ซึ่งองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 1) องค์ประกอบด้านผู้นำทีม ผู้นำทีมนับเป็นบุคคลที่สำคัญมากในการทำงาน ถ้ากลุ่มใดขาดผู้นำก็ยากที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้เพราะขาดแกนกลางในการทำงาน หากทีมใดได้ผู้นำที่มีคุณสมบัติที่ดี มีความรู้และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่

แนจะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูง ยิ่งผู้นำมีลักษณะเป็นผู้นำที่ดี สามารถใช้ภาวะผู้นำได้เหมาะสมกับสถานการณ์แล้ว ทีมนั้นก็ย่อมบรรลุเป้าหมาย 2) องค์ประกอบด้านสมาชิกทีม ถ้ากลุ่มมีผู้นำที่ดีเพียงใดแต่สมาชิกกลุ่มขาดความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง ไม่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ก็จะเกิดปัญหา เพราะการทำงานเป็นทีมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้ร่วมงานทุกคนเป็นสำคัญ และพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนเต็มกำลังความรู้ความสามารถ ดังนั้น สมาชิกทีมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานเป็นทีมบรรลุเป้าหมาย และ 3) องค์ประกอบด้านกระบวนการของทีม ถ้ามีผู้นำทีมและสมาชิกเข้าใจบทบาทหน้าที่แล้ว ก็ยังต้องอาศัยกระบวนการทำงานให้เหมาะสม โดยมีการวางแผนงาน ขั้นตอนการดำเนินงาน ก็จะปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน ทีมใดก็ตามหากมีผู้นำที่ดี มีสมาชิกทีมที่เข้าใจ แต่ถ้ากระบวนการดำเนินงานไม่เหมาะสม ผลงานของทีมก็อาจไม่ดีเท่าที่ควร ส่วน Keith (1979 อ้างถึงใน นิวรรธน์ โตเหมือน, 2549) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของทีม ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) องค์ประกอบด้านสมาชิก ประกอบด้วยทีมที่มีสมาชิกมีเจตคติที่ดี มีความตั้งใจทำงานและมีมนุษยสัมพันธ์ 2) องค์ประกอบด้านผู้นำทีม ผู้นำต้องมีคุณสมบัติที่ดี มีความสามารถจัดความขัดแย้ง ของทีม มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิกเอาใจใส่ทีม เพิ่มพูนความรู้ให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในงานที่ทำ 3) องค์ประกอบด้านการจัดการทีม ประกอบด้วยทีมมีเป้าหมายของทีมชัดเจน มีขอบเขตที่แน่นอน มีกลไกย้อนกลับเพื่อปรับปรุงผลงาน มีวิธีการทำงานของกลุ่มอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามด้านดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมเกิดประสิทธิผลสูงสุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป็นองค์การทางการศึกษาที่มีขนาดใหญ่ ดำเนินงานภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนและมีภารกิจหลัก คือ การจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรมให้นักเรียนมีคุณภาพบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร มีหน้าที่ประสานงานและบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด 84 โรงเรียน ให้บริการ 20 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาแต่ละโรงเรียน แบ่งกลุ่มงานออกเป็นหลายงาน ประกอบด้วย กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มงานวิชาการ กลุ่มบริหารทั่วไป กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ และมีกลุ่มงานย่อยตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร โรงเรียน(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งจุดเน้นของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์การทางการศึกษาพบว่ามีจุดเน้นในหลักการบริหารแบบกระจายอำนาจ โดยมุ่งให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางหรือเป็นฐานในการบริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารบุคลากรและบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ซึ่งแนวทางดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 25 ที่

เน้นให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้กรอบนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการดำเนินงานและการปฏิบัติงานที่กำหนดด้วยตนเอง โดยเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และกำหนดแผนในการพัฒนาโรงเรียนได้เต็มที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25, 2554) ภายใต้แนวนโยบายดังกล่าวผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการบริหารจากมุมมองแบบเดิมมาสู่การบริหารจัดการในแนวทางใหม่ โดยเน้นหลักการกระจายอำนาจเอื้ออำนาจและเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติงานตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งความสามัคคีและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ดังนั้นการนำแนวคิดเกี่ยวกับทีมมาใช้ในการดำเนินงานในโรงเรียนจึงมีความเหมาะสมภายใต้บริบททางการบริหารในยุคปัจจุบัน และจากแนวคิดในการบริหารและการจัดการศึกษาจะเห็นว่าทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีลักษณะของความเป็นทีมบริหารตนเองเนื่องจากการดำเนินงานของทีมได้รับการเอื้ออำนาจจากผู้บริหารให้มีสิทธิ์ในการใช้ดุลยพินิจเพื่อการตัดสินใจ รวมทั้งการใช้อำนาจภายใต้ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่ได้มอบหมายโดยมีอิสระในการจัดการอย่างเหมาะสม

สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา และรวดเร็ว ทั้งทางด้านความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลซึ่งจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงาน มีการระดมสมอง ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ เพื่อทำให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นการพัฒนาองค์กรด้วยการทำงานเป็นทีม (พวงเพ็ญ หงส์อุบลภักไชย, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมคิด ศรีอ้นน้ำ (2547) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทีมโดยผลจากการศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานของครูในลักษณะการทำงานเป็นทีมถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากความสำคัญของการทำงานเป็นทีมดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เนื่องจากประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เกิดจากการนำความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ที่แตกต่างกันมาผสมผสาน มีการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างกว้างขวางรอบคอบ เหมาะสมกับการทำงานที่ซับซ้อน เพราะการทำงานเป็นทีมจะมีการวางแผน มีการแบ่งงานกันทำ มีการร่วมมือประสานงาน มีการตัดสินใจแก้ปัญหา สมาชิกเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกัน ยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม ให้เกียรติซึ่งกันและกัน นำความคิดเห็นที่ขัดแย้งมาใช้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

และต้องเข้าใจนโยบาย มีการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนจึงจะสามารถมองปัญหาได้อย่างรอบคอบ โดยผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่านจำนวน 3 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำทีม 2) ด้านสมาชิกทีม และ 3) ด้านกระบวนการของทีม จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

2. คำถามการวิจัย

2.1 ปัจจัยด้านผู้นำทีม ด้านสมาชิกทีม ด้านกระบวนการของทีมและประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 อยู่ในระดับใด

2.2 ปัจจัยด้านผู้นำทีม ด้านสมาชิกทีม ด้านกระบวนการของทีมกับประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

2.3 ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านผู้นำทีม ด้านสมาชิกทีม ด้านกระบวนการของทีมและประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้นำทีม ด้านสมาชิกทีม ด้านกระบวนการของทีมกับประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

4. สมมติฐานของการวิจัย

4.1 ปัจจัยด้านผู้นำทีม ด้านสมาชิกทีม และด้านกระบวนการของทีมมีความสัมพันธ์กันสูงกับประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

4.2 มีปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

5. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ดังนี้

5.1.1 ตัวแปรต้น จากการสังเคราะห์ปัจจัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านผู้นำทีม ได้แก่
 - (1) คุณลักษณะและการยอมรับผู้นำ
 - (2) ภาวะผู้นำที่เหมาะสม
- 2) ปัจจัยด้านสมาชิกทีม ได้แก่
 - (1) การมีทักษะอย่างเพียงพอและหลากหลาย
 - (2) การครองงาน
- 3) ปัจจัยด้านกระบวนการของทีม ได้แก่
 - (1) วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน
 - (2) การติดต่อสื่อสาร
 - (3) การเปิดเผยและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา
 - (4) การสนับสนุนและความไว้วางใจต่อกัน
 - (5) ความร่วมมือและการใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์
 - (6) การปฏิบัติงานและการตัดสินใจ
 - (7) การตรวจสอบทบทวนผลงาน
 - (8) การพัฒนาตนเอง
 - (9) ความสัมพันธ์ระหว่างทีม

5.1.2 ตัวแปรตาม คือประสิทธิผลของทีม ประกอบด้วย

- 1) ผลการปฏิบัติงาน
- 2) ความพึงพอใจ

5.2 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 49 คน ครู จำนวน 698 คน รวมทั้งหมด จำนวน 747 คน และผู้กลุ่มตัวอย่างมาจำนวน 291 คน

5.3 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาที่ทำการศึกษาเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2553 ถึงเดือนมีนาคม 2554

5.4 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอภูเวียง อำเภอชุมแพ อำเภอหนองเรือ อำเภอหนองนาคำ อำเภอเวียงเก่า อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอภูผาม่าน จำนวน 19 โรงเรียน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

6.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของทีม หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิผลของทีม ประกอบด้วย

6.1.1 ปัจจัยด้านผู้นำทีม หมายถึง บุคคลที่มีความเหมาะสมในการนำทีมให้ทำงาน บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ และได้รับการยอมรับจากทีมงาน ประกอบด้วย

1) คุณลักษณะและการยอมรับผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีคุณลักษณะเหมาะสมในการนำทีม ทั้งคุณลักษณะด้านการทำงาน ได้แก่ เป็นผู้มีความขยันอดทน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ คุณลักษณะด้านการรวมกลุ่ม คือ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น

2) ภาวะผู้นำที่เหมาะสม หมายถึง บทบาทหน้าที่ของผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน คือ การวางแผน การกำกับดูแลและการติดตาม และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม ได้แก่ การจัดและควบคุมทีมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย การสร้างบรรยากาศความเป็นมิตรในทีม รวมทั้งการใช้อำนาจใดๆ ในการนำสมาชิกทีมให้ปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

6.1.2 ปัจจัยด้านสมาชิกทีม หมายถึง ผู้ร่วมงานทุกคนที่อยู่ในกลุ่ม หรือทีมงานมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการดำเนินงานให้สำเร็จ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางานให้ก้าวหน้าซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย

1) การมีทักษะอย่างเพียงพอและหลากหลาย หมายถึง สมาชิกทีมมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น มีการฝึกกำลังโดยการประสานความรู้ ทักษะประสบการณ์และเป้าประสงค์ส่วนตัวที่แตกต่างกัน เพื่อช่วยให้งานสำเร็จ

2) การครองงาน หมายถึง การที่สมาชิกรับรู้เข้าใจนโยบายเป้าหมายของสถานศึกษา และของทีมงาน อีกทั้งมีความรับผิดชอบ การรับรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน สามารถทำงานได้ตามเป้าหมายของสถานศึกษาของทีมงาน ซึ่งครอบคลุมถึงหน้าที่และภาระงานของคนในทีม

6.1.3 ปัจจัยด้านกระบวนการของทีม หมายถึง การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนช่วยในด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การบำรุงรักษาและการแก้ปัญหา เพื่อให้การปฏิบัติงานของทีมดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1) วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและมีเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานและผลสำเร็จของทีมที่มีความชัดเจน เฉพาะเจาะจง มีความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก

2) การติดต่อสื่อสาร หมายถึง วิธีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่เข้าใจถูกต้องตรงกัน ทำได้ง่าย ทัวถึงและเป็นกันเอง

3) การเปิดเผยและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา หมายถึง การถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกต่อกันอย่างตรงไปตรงมา กล่าวเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา ให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก นำความคิดเห็น ข้อตกลงและข้อเสนอแนะของสมาชิกไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางาน

4) การสนับสนุนและความไว้วางใจต่อกัน หมายถึง ความพร้อมของสมาชิกที่จะรับ และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการยอมรับและไว้วางใจในความรู้ความสามารถของกันและกัน มีความรัก ความผูกพันและสามัคคีในทีมงาน

5) ความร่วมมือและการใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ หมายถึง การอุทิศตนของสมาชิกที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จด้วยดี มีการประสานความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งอาจจะมีการขัดแย้งเกิดขึ้นภายในทีมแต่จะนำความขัดแย้งไปใช้ในทางสร้างสรรค์

6) การปฏิบัติงานและการตัดสินใจ หมายถึง การทำงานที่ถูกต้องตามบทบาท เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ รวมถึงการตัดสินใจที่มีการให้เหตุผลและข้อมูลที่ต้องการในการพิจารณา มีแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์

7) การตรวจสอบทบทวนผลงาน หมายถึง การติดตามประเมินผลงานและวิธีการทำงาน เพื่อดูความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ จะได้แก้ไขได้ทันทั่วทั้งระหว่างการทำงาน หรือใช้ปรับปรุงและพัฒนาต่อไปภายหลังจากที่การทำงานเสร็จแล้ว

8) การพัฒนาตนเอง หมายถึง การเพิ่มประสิทธิผลในการทำงานทั้งด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ของสมาชิกด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

9) ความสัมพันธ์ระหว่างทีม หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทีมงาน มีการประสานงาน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน การยอมรับในความรู้ความสามารถของกันและกัน

6.2 ประสิทธิภาพของทีม หมายถึง ความสามารถของทีมที่จะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของทีมที่กำหนดไว้ และบรรลุความต้องการของสมาชิกในทีม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย ผลการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของสมาชิกในทีม

6.2.1 ผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ของทีม ซึ่งสะท้อนให้เห็นในรูปผลผลิตและบริการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพที่ตรงตามหรือสูงกว่ามาตรฐาน การก่อเกิดนวัตกรรม การใช้เวลาในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.2 ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของสมาชิกทีม ซึ่งพิจารณาได้จากความพึงพอใจของสมาชิกต่องาน ความพึงพอใจต่อทีม ความพึงพอใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในทีม

6.3 ทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปใช้ทักษะที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานขององค์การภายใต้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีพลังความผูกพันและตระหนักถึงบทบาทที่ต้องพึงพา รวมทั้งมีความรับผิดชอบเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

6.4 โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนของรัฐบาลที่จัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในเขตอำเภอภูเวียง อำเภอหนองนาคำ อำเภอหนองเรือ อำเภอเวียงเก่า อำเภอชุมแพ อำเภอสีชมพู อำเภอภูผาม่าน

6.5 ครู หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

6.6 ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 และโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด ได้สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้นำทีม ด้านสมาชิกทีม ด้านกระบวนการของทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา การทำงานเป็นทีมในโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

7.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 และโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถนำสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ไปใช้ในการพัฒนาความเป็นทีมในองค์การ โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

7.3 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นองค์ความรู้สำหรับผู้สนใจที่ศึกษาในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของทีมในโรงเรียนมัธยมศึกษาและการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป